

Las truppas da l'ONU patruglian sin las vias principalas da la Costa d'Ivur mantegnend la pauca segirezza ch'i en il pajais.

In sguard sin l'Africa

Chaplinas blaus mainan la pasch

■ (gsc) Lunsch davent, l'Africa? «Le Matin online» dals 18 da fanadur 2012 rapporta dals requirents d'asil en il segund trimester 2012: «Il principal pajais da derivanza è puspè l'Eritrea cun 1275 dumondas (...). Lura vegnan la Nigeria cun 674 (...) e la Tunisia cun 611 (...). Las tractativas [davart plazzas per requirents] cun las vischnancas grischunas da Medel e Sur (Valragn) fan progress, ma Medel stat a disposiziun pir per la stad 2013.» Il reschim da l'Eritrea è «in dals pli repressivs dal mund» (1). Quel da Nigeria perencunter è memia flavel en fatscha a la criminalitad; il magazin «The Economist» (Londra) dals 14 da fanadur 2012 (p. 30) rapporta: «I va da mal en pir cun la violenza (...). Las attatgas adina pli sanguinusas cunter baselgias, perpetradas da la gruppa islamista extrema 'Boco Haram', strapatschan las relaziuns fraschlas tranter cristians e muslims.»

Fugitivs en il Sudàn dal sid

Fugitivs africans na datti betg mo en Svizra. Il magazin «The Economist» (Londra) dals 21 da fanadur rapporta dal champ da fugitivs da Jammam en il Sudàn dal sid: «Cun il temp da plievgia è il champ vegnì ina palì nua che 30 000 umans sa baruffan per terra sitga (...). 'Médecins sans frontières' maina l'ospital militar, nua che lavurers chavan foss per proteger ils pazients da l'umidità. L'aua sutterrana è tschuffa. La diarrea ha entschavì a mazzar giuvens e vegls (...). Jammam è in da trais champs cun almain 113 000 fugitivs che han passà il cunfin (...) per mitschar d'ina champagna militar manada da truppas sudanaisas» (p. 34). A nord dal cunfin tranter il giuven Sudàn dal sid ed il Sudàn maina quest talas champagnas en trais strivlas: «Schuldada dal nord ha arsentà ils vitgs da quels che na levan betg ir. Helicopters da cumbat han attatgà colonnas da fugitivs» (p. 35). Talas guerras datti adina puspè en l'Africa cun sia milliarda umans. Per nus en noss continent relativamain ritg èsi savens grev da chapir e localisar quels conflicts armads.

Las Naziuns Unidas s'engaschan

Avant sessanta onns era la geografia da lez continent blier pli simpla: Mo l'Africa dal sid, l'Egipta, l'Etiopia e la Liberia eran independentas; il rest aveva num: «Africa beltga/britannica/franzosa/portugaisa/spagnola/taliana.» Oz datti ina Uniun africana (UA) cun 53 commembers, «tut ils pajais independents africanes danor il Maroc: Lez è sa retratg 1985 pervi da l'admissiun da la republica democratica araba da Sahara» (1). Questa è illegalmain occupada per gronda part da Maroc; la regenza da Sahara residiescha a Tindouf (Algeria). Dapi 1991 mante-

gna l'ONU ina «Missiun per l'organisa-ziun d'in referendum en la Sahara occidentala» (Minurso); ma sia incumbensa na cumpiglia betg il quità per ils dretgs umans, uschè che la missiun na po betg impedir lur violaziuns perpetradas dals occupants marocans. Autras missiuns militaras da l'ONU han per cletg cuntanschì dapli. «Sias ortg missiuns en Africa han savens impedì ina nova descensiun en la guerra civila e gidà ad ir si cun speranza vers la stabilitad. Ins metta strusch en dumonda il fatg che la guerra civila furiass anc adina en Liberia senza l'ONU [missiun Unimil dapi 2003]. En la Sierra Leone limitrofa han truppas da l'ONU (...) pudì mantegnair la pasch [Unamsil 1999–2005] (...). Ils pajais africans ils pli vasts mainan difficultads pli spinusas. Sulettamain en Sudàn lavuran trais missiuns differentas» («The Economist», 9 da zercladur 2012, p. 15). Dapi 2007 operescha en Darfur, sper il cunfin cun il Tschad, ina missiun cuminaivla da l'ONU e l'UA (Unamid); là è la situaziun cleramain sa meglierada. En la strivla d'Abyei, sper il nov cunfin tranter ils dus Sudàn, lavura dapi 2011 ina missiun provisoria da segirtad (Unisfa). Era dapi 2011 lavura ina missiun speziala per il Sudàn dal sid (Unimiss). Ils dus Sudàn dumbran respectivamain 34 ed 8,3 milliuns olmas.

Dus pajais francofons

L'ONU è engaschada militarmain en la Costa d'Ivur (dapi 2004: Unoci) ed en il Congo-Kinshasa (dapi 2010: Monusco). «Las truppas da l'ONU patruglian sin las vias principalas da la Costa d'Ivur, (...) mantegnend la pauca segirezza ch'i dat in summa en il pajais. Sch'i giessan davent damaun, turnass il caos en la Costa d'Ivur» («The Economist», 9 da zercladur 2012, p. 41). Il medem artitgel menziuna ina tscherta stabilisaziun en il vast Congo (2 344 885 km², 66 milliuns olmas), ma la descripziun ch'ins po u sto leger n'è tuttina betg lusingianta per ses president e sia regenza: «L'ONU na po betg sperar, gnanca cun 20 000 umens, da pacifitgar quel vast pajais nunpenetrabel. Lezs èn savens malsagidaivels en fatscha ad ina violenza snuaivla. I schabegia violaziuns en massa bunamain sut ils egl da las truppas da l'ONU.» Il magazin «L'Hebdo» (Losanna) conferma en ses numer dals 19 da fanadur: «La situaziun va da cuntin da mal en pir en la provinza dal Kivu dal sid, en la vart ost dal Congo-Kinshasa. Ils rebels dal M23, moviment armà nov, terroriseschan la provinza dapi avrigl; quai ha chaschunà l'exodus da var 200 000 umans (...). L'ONU sa fa quitads pervi da l'agid da la Ruanda limitrofa a quels rebels (...). Ins tema ch'il M23 attatgia Goma, chapitala da la provinza (...). La Monusco ha

dischlocà ses tancs a Goma» (p. 7): «Le Monde» (Paris) dals 22 da fanadur 2012 scriva: «Dacurt ha in rapport da l'ONU mussà quant inavant che la Ruanda ha gidà ad organisar il M 23. Cun tge intent?» (p. 3). Goma è situada al pe dal vulcan Nyiragongo (3470 m), in dals pli activs e privlus da l'entir continent.

In inscunter suprem pauc empermettent

Ma il Congo-Kinshasa duai dar albiert, dals 12 als 14 d'october, al 16avel inscunter suprem da la francofonia. Quai ha confermà il 15avel 2010 a Montreux/VD. Njo Moubiala, pledader da la cuminanza congolaisa en l'arc dal Giura e suprastant communal da Pesieux/NE, commentescha: «Nus na chapin betg ch'ins haja tschernì in pajais cun in president che spretescha la democrazia e tementescha, bastuna, arrestescha e mazza ses pievel sunter elecziuns falsegiadas» (cità en «Le Courrier», Geneva, 26 da zercladur 2012). Corina Wälti, dal Departament federal dals affars externs, ha perencunter declerà: «L'organisa-ziun d'in tal inscunter dat [al Congo] l'occaiun da s'engaschar per las valurs da la francofonia, oravant tut ils dretgs umans.» Luc Hallade, ambassadur da Frantscha a Kinshasa, è s'exprimì en il medem senn en sia allocuziun da la Festa nazionala franzosa ils 14 da fanadur: «Lez inscunter suprem duai dar al Congo l'occaiun da sa preschentar al mund francophon sco in pajais uni enturn las valurs da quel mund: Democrazia, bun guvern, respect dals dretgs umans.» I s'englegia ch'il diplomat n'ha betg commentà las elecziuns da 2011 en Congo ed ils dubis davart lur resultats. Ma ins giavischass premissas pli favuravlas ad in inscunter internaziunal deditgà al tema: «Problems economics ed ecologics dal mund.» Speranza pon ins almain trair a niz lezza occurrenza africana, europeica e canadaisa per far attent a la situaziun umanitara dramatica en il Kivu dal sid. Il schurnalist e traductur glarunais Marcel Schwander (1929–2010) punctuava: «Dapi il terz inscunter suprem da la francofonia 1989 a Dakar fa la Svizra part [da l'Organisa-ziun internaziunala] da la francofonia. Il franzos è l'unic linguatg cuminaivl da la Svizra e da bliers pajais africans; plinavant vegn el discurrì er en Canada e Polinesia. El avra a la Svizra fanestras e portas vers il mund, cunzunt il Terz mund» (3).

1. Der neue Fischer Weltalmanach 2012. Frankfurt am Main (Fischer Taschenbuch Verlag, ISBN 978-3-596-72012-5) 2011, p. 173, chavazzin «Eritrea».
2. Der neue Fischer Weltalmanach (sco nota 1), p. 613, chavazzin «Afrikanische Union».
3. Marcel Schwander, Schweiz, Minca (Beck, ISBN 3 406 33186 6) 1991, p. 62.